

RUIMTE OM TE KIEZEN

Een nieuw geschiedenisprogramma voor het IB

Keuzevrijheid binnen bepaalde kaders maakt dat docenten op scholen van het International Baccalaureate meer dan voorheen kunnen aanbieden wat bij hen en bij hun leerlingen op dat moment past. De flexibiliteit bij de overgang naar de andere syllabus is interessant, evenals de grote betrokkenheid van docenten bij de totstandkoming ervan. Een boeiende ontwikkeling om te volgen, zeker in het licht van de discussies over 2032.

Elise Storck is vakdidacticus geschiedenis en lerarenopleider bij het ICLON in Leiden.

De inkt van de nieuwe examens over de oriëntatiekennis bij havo en vwo en de nieuwe syllabus voor vmbo is amper droog, of er wordt alweer behoorlijk gerammeld aan de poorten van ons vak. Het tussenrapport van de Commissie #Onderwijs2032, onder voorzitterschap van Paul Schnabel, verscheen op 1 oktober 2015. Het rapport bevat interessante zichtlijnen op de toekomst: 'meer van minder' en meer integraal onderwijs. Dat kan betekenen dat geschiedenis bijvoorbeeld alleen samen met andere vakken in een domein mens & maatschappij wordt gegeven en dat er meer vanuit vakoverstijgende onderwerpen (als bijvoorbeeld 'de vulkaan') wordt gewerkt dan vanuit chronologisch geordende historische onderwerpen.

scholen van het International Baccalaureate (IB) over de hele wereld een totaal vernieuwd programma voor geschiedenis. Zestien van deze IB-scholen staan in Nederland. Deze herziening is georganiseerd vanuit het kantoor van het International Baccalaureate in Den Haag, riant gelegen tussen het World Forum en het Joegoslaviëtribunaal. Geschiedenis in de bovenbouw van het IB vertoont weliswaar inhoudelijk en qua examinering verschillen met het huidige Nederlandse programma, maar wat betreft historisch denken en redeneren en de legitimatie van het vak streven we wél dezelfde doelen na en spreken we dezelfde taal. Het IB streeft bij haar leerlingen naar een onderzoekende, denkende en reflectieve houding, kennis en inzicht over een ruim scala van disciplines, zorg voor anderen en een open mind bij het bekijken van de wereld om ons heen, et cetera. De *Key Concepts* bij geschiedenis

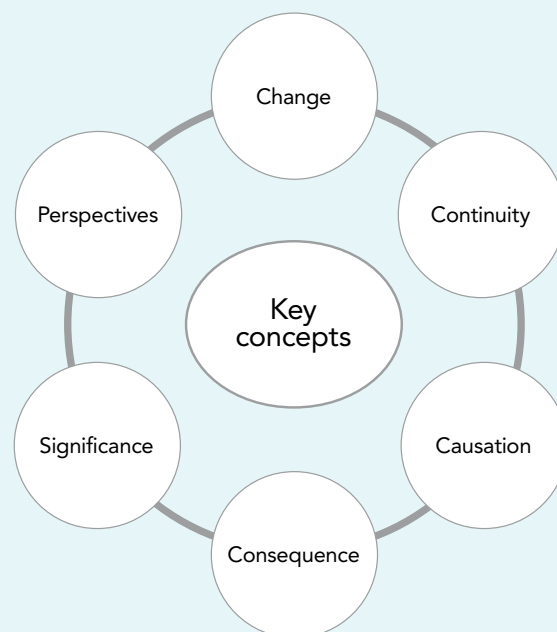
'HOE ZORGEN WE VOOR EEN BETEKENISVOL PROGRAMMA VOOR LEERLINGEN MET VERSCHILLENDE ACHTERGRONDEN?'

Betekent dit het einde van geschiedenis als apart schoolvak of zijn er ook kansen? Er is immers ook veel aandacht voor zaken waaraan geschiedenis juist een belangrijke bijdrage kan leveren: persoonsvorming, burgerschap, kritisch denken, je kunnen verplaatsen in anderen. Daarnaast pleit de commissie-Schnabel voor zelforganisatie en zelfregulering door leraren: 'Lerarenteams moeten in staat worden gesteld zogeheten curriculair leiderschap te ontwikkelen.' Laten we ons dus goed voorbereiden op wat komen gaat. Daarbij kunnen we lessen trekken uit het verleden en kijken naar recente ervaringen over de grens.

Model A. Bron: International Baccalaureate, *History guide. First examinations 2017* (IB Publishing, The Hague, 2015), p. 6.

INTERNATIONAL BACCALAUREATE

Het toeval wil dat een omvangrijke en ingrijpende curriculumherziening bij geschiedenis onlangs is gecoördineerd vanuit Nederland. Sinds september 2015 heeft de bovenbouw van bijna drieduizend



MODEL A: KEY CONCEPTS FOR DP HISTORY

gaan over causaliteit, continuïteit en verandering, interpretatie en standplaatsgebondenheid en betekenis geven. Deze zijn vrijwel identiek aan ons domein A (zie model A). Ook staan docenten van het IB en docenten in het Nederlandse programma voor vergelijkbare uitdagingen: hoe gaan we om met overbelading? Hoe zorgen we voor een betekenisvol programma voor leerlingen en docenten met verschillende achtergronden in een globaliserende en sterk veranderende wereld? En veel ingewikkelder dan in ons land: hoe houden we rekening met de verschillen in regelgeving in de landen waarin onze scholen staan? Zowel het proces van curriculumherziening als de uitkomsten zijn voor ons *food for thought*. Voldoende redenen om de nieuwe syllabus én de totstandkoming ervan te bestuderen. Bovendien sprak ik met docenten Anita Broer van het United World College Maastricht en Karla Prada Fernandez van de International School Eindhoven, en met Jenny Gillet van het IB-kantoor in Den Haag, die de curriculumherziening coördineerde.

GESCHIEDENIS IN DE BOVENBOUW

Na het *Primary Years Programme* (drie- tot twaalfjarigen) en *Middle Years Programme* (elf- tot zestienjarigen) kunnen leerlingen kiezen voor het *Diploma Programme* (DP, zestien- tot achttienjarigen), vergelijkbaar met de bovenbouw van havo/ vwo. Het IB kent geen onderscheid tussen havo en vwo. Het aantal vakken dat een leerling op *Standard Level* of *Higher Level* doet en de hoogte van de behaalde cijfers bepalen de waarde van het diploma. Met de juiste drie vakken op *Higher Level* kunnen studenten tot veel vakken op Nederlandse universiteiten worden toegelaten.

Studenten in het DP volgen vakken uit zes leergebieden: de moedertaal, taal en literatuur van een vreemde taal, mens en maatschappij, wiskunde, kunst, natuurwetenschappen. *Theory of Knowledge* – over hoe wij aan onze kennis komen – is een verbindende schakel tussen deze vakken. Daarnaast nemen leerlingen deel aan het *CAS Program* waarin zij werken aan creativiteit, sport (*activities*)

MODEL B: DIPLOMA PROGRAMME MODEL



en maatschappelijke dienstverlening (*services*), (zie model B). Geschiedenis is een van de vakken in het domein mens & maatschappij, maar is wel het meest gekozen vak. Verreweg de meeste studenten volgen dit op *Higher Level* (zie tabel C).

ZEVENJARIGE CYCLUS

Het IB kent voor elk vak een vaste zevenjarige cyclus van curriculumherziening. Lange tijd bleef de geschiedenis syllabus vrijwel ongewijzigd. Zeven jaar geleden bleek bij de gebruikelijke evaluatie van de jongste syllabus dat het toch tijd was voor een grondige herziening. Het oude programma was sterk geënt op Britse geschiedenis, met een focus op politieke en militaire geschiedenis, veelal uit de twintigste eeuw met veel 'Hitler, Stalin and Life in the Trenches'; voor Britten 'the pain and pride of ►

Model B. Bron: www.ibo.org/digital-toolkit/logos-and-programme-models.

TABEL C: AANTALLEN EXAMENKANDIDATEN EN LESUREN IN DE BOVENBOUW

	Nederland: havo en vwo 2015	IB Diploma Programme 2014
Aantal examenkandidaten	havo 35.943 vwo 18.517	Standard Level 6.774 Higher Level 27.902
Aantal lesuren in de hele bovenbouw	havo 170 (naar schatting gemiddeld) vwo 270 (naar schatting gemiddeld)	Standard Level 150 Higher Level 240
Aantal uren studielast	havo 320 vwo 480 (E&M) of 440 (E&M)	niet gedefinieerd

the past'. Het IB heeft echter scholen in ruim veertig landen, vooral buiten Europa, en streeft naar een internationale oriëntatie bij haar leerlingen. Dát en de toenemende globalisering en veranderingen binnen het academisch historisch onderzoek voedden een sterke wens naar meer ruimte voor wereldgeschiedenis: leerlingen vergelijken nu bij twee van de vier onderdelen eenzelfde thema in minstens twee regio's en in de andere twee onderwerpen zijn er veel meer mogelijkheden om te kiezen voor niet-Europese onderwerpen (zie inzet D voor een overzicht van de onderdelen). Wat moest blijven: eigen historisch onderzoek door de leerling over een zelfgekozen onderwerp, toetsing op basis van bronnen en geen casussen zonder kennis. Na deze evaluatie (via een grootschalige enquête onder vrijwel alle docenten) volgde een onderzoeksperiode van twee jaar: wat zijn trends in historisch onderzoek en in geschiedenisprogramma's in verschillende landen? Docenten vroegen meer ruimte voor onderwerpen buiten de negentiende en twintigste eeuw en buiten Europa, meer aandacht voor sociaaleconomische en culturele geschiedenis, meer duidelijkheid over de examinering en meer variatie in bronnen: dagboeken, *oral history*, cartoons, foto's, et cetera. Ook moest er nog meer nadruk komen op historisch denken en redeneren.

'NA EEN GROOTSCHALIGE ENQUÊTE ONDER VRIJWEL ALLE DOCENTEN VOLGDE EEN ONDERZOEKSPERIODE VAN TWEE JAAR: WAT ZIJN TRENDS IN HISTORISCH ONDERZOEK EN IN GESCHIEDENISPROGRAMMA'S IN DE VERSCHILLENDE LANDEN?'

Daarop volgde een ontwikkelperiode. Docenten zijn daarbij nauw betrokken. Er was een online ontwikkelgroep van zestig docenten uit een mix van staatscholen en particuliere scholen. Tweemaal per jaar kwamen acht van hen met een *chief examiner* bijeen op het kantoor van United World Colleges (UWC) in Den Haag. Daarbij werd vooral gekeken naar de *academic rigor and standards*. Belangrijke discussiepunten gingen over de mate van vrijheid voor docenten in het maken van eigen inhoudelijke keuzes, omgaan met eisen ten aanzien van nationale geschiedenis in landen als Turkije en de Verenigde Staten en de vraag in hoeverre docenten ook verplicht moesten worden oudere geschiedenis en geschiedenis buiten de eigen regio te onderwijzen. Ook moest rekening worden gehouden met het feit dat bijvoorbeeld in de Verenigde Staten nogal wat docenten geen opleiding tot historicus hebben genoten, maar sociale of politieke wetenschappen hebben gestudeerd. De uitkomst was een model van geleidelijke overgang met veel meer ruimte voor eigen keuzes, zonder een complete revolutie voor wie dat nog niet wil of kan (zie inzet D).

INZET D: HET NIEUWE IB-CURRICULUM

Geschiedenis in het Diploma Programme (bovenbouw) van het IB kent vier onderdelen:

Paper 1

Voorgescreven thema (40 uur): een thematische studie van twee voorgescreven casussen bij een van de vijf voorgescreven thema's. Deze thema's zijn:

- 'Military Leaders' met als casussen Djenghis Khan en Richard I van Engeland.
- 'Conquest and Its Impact' met de Reconquista en de veroveringen van Mexico en Peru.
- 'The Move to Global War' met Japan en Duitsland en Italië in het interbellum.
- 'Rights and Protest' met de burgerrechtenbeweging in de Verenigde Staten en Apartheid in Zuid-Afrika.
- 'Conflict and Intervention' met Rwanda en Kosovo tussen 1990 en 2002.

Dit onderdeel wordt afgesloten met een centrale toets met vier bronnen die de leerlingen met behulp van hun eigen kennis en historische denkvaardigheden analyseren, afwegen, vergelijken en evalueren.

Paper 2

Wereldgeschiedenis (90 uur): leerlingen bestuderen twee onderwerpen uit de wereldgeschiedenis uit een lijst van twaalf, waaronder: 'Maatschappij en economie in de vroege middeleeuwen (750-1400)', 'Vroegmoderne staten (1450-1700)', 'Onafhankelijkheidsbewegingen (1800-2000)', 'Koude Oorlog (twintigste eeuw)'.

Docenten zijn compleet vrij in de keuze van de specifieke contexten binnen dit onderwerp. Wel zijn zij verplicht om bij elk onderwerp voorbeelden te kiezen uit minimaal twee regio's, dus bijvoorbeeld de ontwikkeling van een democratische staat in Europa vergeleken met die van een staat in Afrika of Azië of Amerika.

Dit onderdeel wordt centraal afgesloten met een essay aan de hand van twee open vragen. Bijvoorbeeld: 'Evalueer het belang van oorlog als oorzaak of katalysator bij twee onafhankelijkheidsbewegingen, elk uit een verschillende regio.' En: 'De grootste uitdagingen voor nieuwe onafhankelijke staten zijn economisch. Leg aan de hand van één voorbeeld van een jonge staat uit in hoeverre je het eens bent met deze stelling.'

Paper 3 (alleen voor Higher Level)

Depth Studie (90 uur): leerlingen bestuderen voor een van de vijf regio's in de wereld drie thema's uit een lijst van telkens achttien thema's per regio.

Thema's bij de regio 'Europa' gaan bijvoorbeeld over een vergelijking tussen middeleeuwse koninkrijken in Frankrijk en Engeland (1066 en 1223), Moslims en Joden (1095 en 1492), Rusland/Sovjet-Unie (1855-1924) of (1924-2000) en West- óf Oost-Europa (1945-2000).

Thema's bij de regio 'Afrika & Midden Oosten' zijn bijvoorbeeld Abassiden (750-1258), kruistochten (1095-1291), trans-Atlantische slavenhandel (1500-1900) en Midden-Oosten (1945-2000).

De leerlingen sluiten deze 'depth study' af met een centraal essayachtig tentamen waarbij zij drie vragen moeten beantwoorden uit een lijst van 36 (twee bij elk thema). Bijvoorbeeld: 'Beoordeel de sociale en economische effecten van slavenhandel op Afrika en het Midden-Oosten tot de negentiende eeuw'. Of: 'Economische factoren waren de belangrijkste oorzaak voor de afname van de Atlantische slavenhandel. In hoeverre ben je het met deze stelling eens?'

Internal Assessment

IA (20 uur): leerlingen doen een historisch onderzoek aan de hand van een zelfgekozen onderwerp. Nieuw daarbij is de eis van reflectie door de leerling op de gebruikte bronnen, historische methodes en hardheid van de conclusies. Deze scriptie wordt door de eigen docent beoordeeld aan de hand van een openbare beoordelingsmodel met rubrics. Steekproefsgewijs wordt de beoordeling van een aantal IA's per school centraal gecontroleerd.

Daarnaast zijn historische onderwerpen populair bij het Extended Essay voor TOK (Theory of Knowledge) en worden leerlingen gestimuleerd historische kennis en vaardigheden te gebruiken bij hun maatschappelijke stage, bijvoorbeeld door met ouderen in een bejaardentehuis te praten over hun verleden, zich te informeren over de historische achtergronden van een actiegroep of de migranten die zij bijstaan als taalmaatje of hun bronkritische vaardigheden in te zetten bij hun stage bij een nieuwssite of krant.

Leerlingen op *Standard Level*-niveau doen dus zeven thema's (twee bij Paper 1, tweemaal twee bij Paper 2 en de eigen scriptie). Leerlingen op *Higher Level* komen op tien thema's. Dat doet denken aan het oude systeem in Nederland, waarbij havo-leerlingen negen thema's deden en vwo'ers twaalf, waarvan twee werden getoetst in het CE. Vergelijken tussen twee wereldregio's is dus vanaf nu verplicht. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan het vrij algemeen gedeelde verlangen naar meer 'wereldgeschiedenis', maar verder blijft het mogelijk om zoveel mogelijk bij het oude te laten, of juist alles te veranderen óf in de loop van de jaren op te schuiven. Deze geleidelijke verandering is in het programma zelf ook zichtbaar: bij de geschiedenis van de regio's 'Azië en Oceanië' en 'Afrika en het Midden-Oosten' blijft het perspectief vaak nog wel Europees, door relatief veel aandacht voor bijvoorbeeld de impact van Europese expansie, kolonisatie en dekolonisatie.

In het derde jaar van de ontwikkeling gingen de voorstellen naar alle docenten voor feedback. Daarbij werd bijvoorbeeld ook gevraagd naar de meest favoriete onderwerpen uit het voorstel. Uit deze reacties bleek 'meer keuzevrijheid' verreweg het belangrijkste thema. De voorstellen daarvoor werden enthousiast ontvangen. Vervolgens werd de syllabus verder uitgewerkt en gingen Oxford University Press en IB Publishers aan de slag met de productie van lesmateriaal. Verder werd gewerkt aan de ontwikkeling van online cursussen van vijf weken voor docenten en 'train de trainer'-bijeenkomsten om docenten toe te rusten voor het samenstellen van hun eigen schoolcurriculum en een indruk te geven van de exameneisen. Op dit moment zijn docenten in het voorexamenjaar gestart met de door hen zelf samengestelde programma's binnen de kaders van de nieuwe syllabus en maakt het IB zich op voor de evaluatie van dit nieuwe programma: de zevenjarige cyclus kan weer starten, met waarschijnlijk minder grote veranderingen bij de volgende ronde dan deze keer.

FLEXIBILITEIT EN EIGEN KEUZES

Net voor de herfstvakantie vertelden docenten Anita Broer (United World College Maastricht) en Karla Prada Fernandez (International School Eindhoven) over hun eerste ervaringen. Bij gebrek aan schoolboeken die aansluiten bij de didactiek zijn IB-docenten relatief veel tijd kwijt aan hun lesvoorbereidingen. Veranderingen in het schoolcurriculum maken bovendien dat je minder gebruik kunt maken van eerder ontwikkeld materiaal. De trainingen voor docenten richten zich vooral op kennismaken met het programma: ondanks uitwisselingsmogelijkheden op websites voor docenten heeft een docent nog een forse taak aan het ontwerpen van een voor de eigen leerlingen ►

	Paper 1: 'Road to Global War'	Paper 2: 'Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)'	Paper 3: 'European History (1918-1945)'
Autumn 1	1914-1918: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 2	1918-1919: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Spring 1	1919-1920: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Spring 2	1920-1921: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Summer	1921-1922: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 3	1922-1923: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 4	1923-1924: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 5	1924-1925: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 6	1925-1926: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 7	1926-1927: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 8	1927-1928: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 9	1928-1929: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 10	1929-1930: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 11	1930-1931: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 12	1931-1932: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 13	1932-1933: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 14	1933-1934: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 15	1934-1935: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 16	1935-1936: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 17	1936-1937: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 18	1937-1938: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 19	1938-1939: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 20	1939-1940: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 21	1940-1941: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 22	1941-1942: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 23	1942-1943: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 24	1943-1944: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 25	1944-1945: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 26	1945-1946: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 27	1946-1947: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 28	1947-1948: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 29	1948-1949: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 30	1949-1950: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 31	1950-1951: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 32	1951-1952: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 33	1952-1953: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 34	1953-1954: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 35	1954-1955: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 36	1955-1956: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 37	1956-1957: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 38	1957-1958: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 39	1958-1959: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 40	1959-1960: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 41	1960-1961: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 42	1961-1962: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 43	1962-1963: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 44	1963-1964: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 45	1964-1965: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 46	1965-1966: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 47	1966-1967: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 48	1967-1968: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 49	1968-1969: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 50	1969-1970: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 51	1970-1971: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 52	1971-1972: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 53	1972-1973: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 54	1973-1974: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 55	1974-1975: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 56	1975-1976: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 57	1976-1977: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 58	1977-1978: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 59	1978-1979: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 60	1979-1980: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 61	1980-1981: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 62	1981-1982: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 63	1982-1983: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 64	1983-1984: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 65	1984-1985: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 66	1985-1986: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 67	1986-1987: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 68	1987-1988: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 69	1988-1989: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 70	1989-1990: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 71	1990-1991: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 72	1991-1992: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 73	1992-1993: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 74	1993-1994: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 75	1994-1995: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 76	1995-1996: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 77	1996-1997: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 78	1997-1998: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 79	1998-1999: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 80	1999-2000: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 81	2000-2001: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 82	2001-2002: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 83	2002-2003: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 84	2003-2004: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 85	2004-2005: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 86	2005-2006: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 87	2006-2007: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 88	2007-2008: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 89	2008-2009: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 90	2009-2010: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 91	2010-2011: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 92	2011-2012: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 93	2012-2013: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 94	2013-2014: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 95	2014-2015: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 96	2015-2016: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 97	2016-2017: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 98	2017-2018: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 99	2018-2019: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)
Autumn 100	2019-2020: The Road to Global War	Authoritarian Regimes (Germany, Japan, Italy, USSR, USA)	European History (1918-1945)

geschiede didactische aanpak. Ook is het meer dan anders afwachten hoe het werk van de leerlingen beoordeeld zal worden. Het meeste examenwerk wordt immers centraal nagekeken, dus niet door de eigen docent, en de beschikbare beoordelings-instrumenten zijn ruim geformuleerd en voor diverse interpretaties vatbaar. Desondanks zijn beide collega's eerst en vooral juichend over de ruimte die zij kregen om eigen keuzes te maken die passen bij hun eigen leerlingen, de school en henzelf. Anita Broer ziet dat veel scholen dit jaar nog wel in hun comfortzone blijven vanwege de beschikbare bronnen. Maastricht koos voor een chronologische aanpak en geleidelijke overgang in de thema's: deels vertrouwd, deels nieuw. Aan deze keuzes gingen interessante discussies in de sectie vooraf, die ertoe leidden dat drie mensen met verschillende expertise en verschillende ideeën over de mate van verandering elkaar toch goed konden vinden in de uiteindelijke keuzes. 'Ik kan nu echt met geschiedenis bezig zijn, meer de diepte in en meer aansluiten bij de actualiteit.' Karla Prada Fernandez onderschrijft de meer gehoorde geluiden dat het uit het oogpunt van leerbaarheid van belang kan zijn de thema's strategisch te kiezen, dat wil zeggen niet te ver uiteenlopend, zodat de leerlingen een meer coherent beeld krijgen van de historische context. Haar school koos daarom toch weer voor de twintigste eeuw. Nieuw is de keuze voor Japan in het interbellum, traditioneel de keuze voor 'Causes of War'. De Eindhovense leerlingen hebben veertig verschillende nationaliteiten en zullen gaan studeren aan universiteiten over de hele wereld, waaronder die in de Verenigde Staten, waar kennis van de Amerikaanse geschiedenis van pas komt. Bij de regionale studie is daarom

gekozen voor 'The America's' en daarbinnen onder andere voor de Mexicaanse Revolutie. Leerlingen kunnen dan Mexico en Europa tijdens de Tweede Wereldoorlog vergelijken. In de bovenbouw kan dus worden gekozen voor een chronologische aanpak, maar wordt de overzichtskennis (oriëntatiekennis) die in de onderbouw is geleerd niet opnieuw aangeboden. Dat zien beide docenten niet als een probleem. Broer ziet dit na haar ervaringen op Nederlandse stagescholen zelfs als een verlossing. In de onderbouw van het *Middle Years Program* hebben leerlingen immers al de geschiedenis chronologisch doorgewerkt vanaf de prehistorie. Daar hebben ze ook uitgebreid kennisgemaakt met historische concepten als causaliteit, interpretatie, continuïteit en verandering, en die kennis wordt ingezet in de bovenbouw. Er wordt dus voortgebouwd op de overzichtskennis. Prada Fernandez ziet dat haar vier leerlingen die instroomden van scholen zonder MYP het daarom niet gemakkelijk hebben. Twee hebben inmiddels geschiedenis verruild voor aardrijkskunde en de andere twee hebben zich neergelegd bij hard werken en tevreden zijn met een lager cijfer. Geschiedenis is met haar denkvaardigheden en 'eigen-aardige' benadering van kennis over de wereld geen gemakkelijk vak.

MOGELIJKE LESSEN VOOR NEDERLAND

Welke lessen kunnen we nu trekken voor het vak geschiedenis in Nederland? Een aantal ideeën op een rijtje.

Transparant proces

Allereerst is de transparantie bij het proces van curriculumherziening interessant: de zevenjarige cyclus is voorspelbaar in het ritme van vernieuwing

en transparant in de uitvoering. Docenten worden er veel nauwer en op grotere schaal dan in Nederland bij betrokken. Er is een nauwe samenwerking met historici. Wanneer en hoe in Nederland syllabi tot stand komen, is minder transparant in een constellatie tussen SLO, CvTE en vakinhoudelijke verenigingen. Slechts een beperkt aantal docenten is betrokken bij dit proces. Dat komt de acceptatie en de implementatie niet ten goede. We zien hier dat dit anders kan.

Flexibiliteit en geleidelijke overgang

Zeker niet minder belangrijk is de conclusie dat het blijkbaar mogelijk is voor ongeveer veertigduizend examenkandidaten per jaar in meer dan veertig landen een syllabus en centrale examens te maken die binnen vrij strakke kaders enorm veel ruimte bieden voor eigen keuzes van docenten, passend bij de vragen van hun leerlingen, de expertise van de docenten en de actualiteit. Dat hoeven niet per se onderwerpen uit de recente geschiedenis te zijn. De ondergang van het Romeinse Rijk en de vraag of dit vooral kwam door invallen van buiten of door ontwikkelingen van binnenuit, of een combinatie daarvan, is ook actueel.

Een sterk punt is de bewuste keuze voor de mogelijkheid van een geleidelijke overgang bij een nieuwe syllabus. Verander wat aan herziening toe is, maar behoud het goede, en zorg ervoor dat docenten zelf kunnen kiezen voor het tempo van verandering en verantwoordelijk blijven voor de kwaliteit.

Diepgang bij historisch denken en redeneren

IB-docenten zijn blij met de diepgang die de historische onderwerpen bieden evenals de vele mogelijkheden voor 'compare and contrast', doordat leerlingen casussen bestuderen over eenzelfde onderwerp in verschillende regio's of vergelijken door de tijd heen. Het aantal historische contexten is dus beperkter. De docenten denken dat zij juist daardoor de diepgang kunnen bereiken die zij verwachten van een bovenbouwleerling. Bij de afgelopen examens over de oriëntatiekennis bleek juist dit een pijnpunt voor veel docenten, zeker op het vwo.

Examinering

We kunnen niet alles overnemen. Zo heeft Nederland een heel eigen systeem van examineren, waarbij de correctie door de eigen docent gevolgd door de tweede correctie een groot goed is met veel voordelen voor de transparantie en de professionaliteit van de beroepsgroep. De open vragen en correctievoorschriften in de huidige centrale examens in Nederland zijn daarom in vergelijking met het

IB tamelijk gesloten. De controle van buiten bij de Nederlandse schoolexamens is minimaal: meestal alleen op het eindcijfer. Het kan interessant zijn te onderzoeken op welke manier het systeem van toetsing in Nederland een grotere flexibiliteit van stofkeuze en – zeker bij het vwo – meer diepgang kan krijgen. Te denken valt aan een systeem waarbij scholen kunnen kiezen uit een lijst van thema's voor het centraal examen, dat dan bijvoorbeeld 50-60 procent van het totale programma toetst. De overige 40-50 procent kan dan worden getoetst in het schoolexamen, waarbij veel meer vrijheid komt voor onderwerpkeuze, eventueel binnen ruime kaders die aansturen op een mix tussen overzicht en verdieping. Een steekproefsgewijze controle van schoolexamens – meer op inhoudelijke kwaliteit dan op alleen de cijfers – zou de kwaliteit kunnen borgen. Dat lijkt ook in lijn met aanbevelingen van de Commissie #Onderwijs2032.¹

Leerstofkeuze-instrument

Dit voorbeeld van het IB met een interessante mix van vastgestelde kaders en keuzevrijheid biedt stof tot nadenken bij de suggestie van de Commissie #Onderwijs2032 voor meer 'curriculair leiderschap' door docenten (teams). Maar ook de VGN-archieven bevatten interessant materiaal waar het gaat om stofkeuze. Eind jaren negentig van de vorige eeuw ontwikkelde de havo/vwo-commissie in samenwerking met de SLO een leerstofkeuze-instrument dat deels doet denken aan de aanpak van de IB-syllabus voor 2017. Het wordt tijd om dit weer eens af te stoffen en te actualiseren met het oog op de (nabije) toekomst van ons vak. Meer daarover in *Kleio 1* van 2016. ■

BRONNEN

- International Baccalaureate, *History guide. First examinations 2017*, IB Publishing, The Hague 2015, p 6.
- Interviews met programmacoördinator Jenny Gillet IBO Den Haag (8 juli 2015) en docenten Anita Broer van het United World College Maastricht en Karla Prada Fernandez van de International School Eindhoven (21 oktober 2015).
- *The IB Diploma Statistical Bulletin*, November 2014, Examination Session.

WEBSITES

- onsonderwijs2032.nl
- tinyurl.com/cacclly
(van Russell Tarr, zie eerste tabblad AS/A2/IB 16-19 yrs).
- tinyurl.com/nm55mmm
- tinyurl.com/q2m76us (voorbeeld van een planning).
- www.ibo.org